

65 jaar Mariahoeve: Speelse wederopbouw

🕒 Fietsroute: 90 minuten

Start: *Monument Juliana van Stolberg*, Koningin Marialaan/hoek Juliana van Stolberglaan. Einde: *Zonder titel (Aerobic cubism)*, hoek Reigensbergerweg/Finnenburg/Boekweitkamp

INTRODUCTIE

Ooit stond aan de Bezuidenhoutseweg 575 de boerderij *Mariahoeve*. Daar is de nieuwbouwwijk die in 1953 door ingenieur Frits van der Sluijs werd ontworpen dan ook naar vernoemd. Waar vroeger polder was, verschenen tussen 1955 en 1965/70 maar liefst 7.000 nieuwe woningen voor zo'n 25.000 bewoners. Noodzakelijk om de woning-nood na de Tweede Wereldoorlog te verhelpen. Mariahoeve moest een stijlvolle wijk worden met uiteenlopende woningtypen voor verschillende inkomensgroepen.

Van der Sluijs keek voor zijn ontwerp naar het vooruitstrevende Scandinavië. Dat experimenteerde volop met verkaveling, de vorm van de stukken grond waarop werd gebouwd. In zijn Mariahoeve niet telkens dezelfde flats in telkens dezelfde strakke patronen zoals in Den Haag Zuidwest, maar een variatie aan woningtypen (hoge en lage flats, eengezinswoningen en villa's) iedere keer anders gecombineerd en vormgegeven. Belangrijke reden voor de Rijksdienst Cultureel Erfgoed om Mariahoeve in 2011 te selecteren tot één van de belangrijkste wederopbouwwijken van ons land. Bijzonder en tegelijkertijd vanzelfsprekend zijn de ruim 30 kunstwerken in deze wijk. Die verschenen hier dankzij

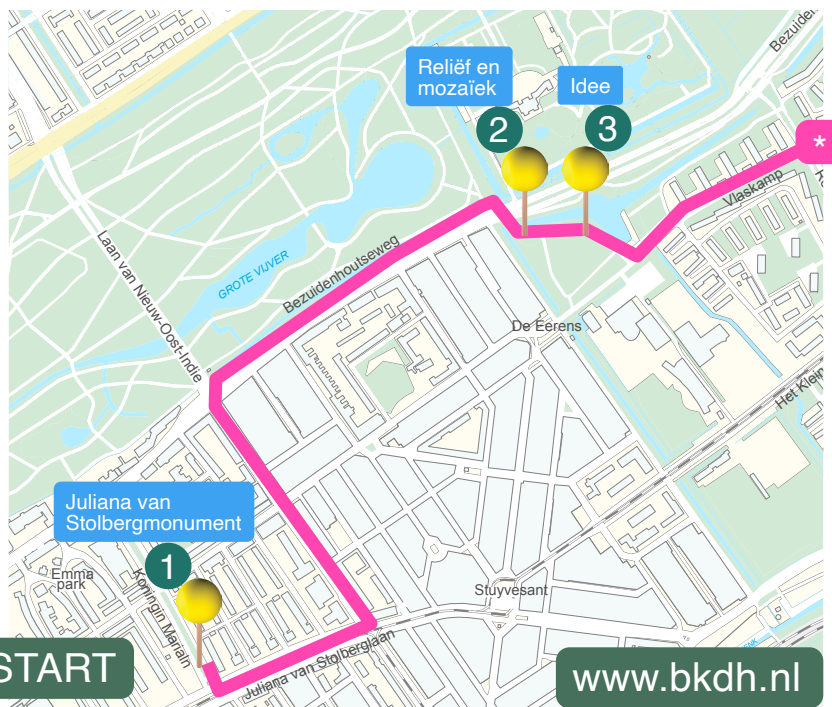
de nieuwe percentageregeling. Daarbij reserveerde de (rijks)overheid 1-1,5% van de bouwsom van nieuwbouw voor kunstopdrachten.

In 2023 is het 65 jaar geleden dat Mariahoeve het licht zag. Nog steeds is de hand van Van der Sluijs zichtbaar. Ook de nieuwbouw voegt zich naar zijn unieke ontwerp. Stap op de fiets en voel zelf de ruimte tussen hoge en lage flats, hoe eengezinswoningen en villa's daartussen verborgen liggen, hoe de ontwerper telkens heeft gezocht naar een andere oplossingen voor een afwisselende omgeving. Hoe het landschap, het stratenplan en het groen daarbij een rol spelen. Net als de kunstwerken.

HOE WERKT HET?

De hele fietsroute is op de kaart uitgestippeld, het begin- en het eindpunt zijn gemarkeerd, net als de kunstwerken. Je kunt op elke locatie en op elk gewenst moment starten. Per beeld is een korte toelichting te lezen. Wil je meer weten over een specifiek kunstwerk? Ga naar [BKDH.nl](https://www.bkdh.nl) en zoek op titel, kunstenaar of via de plattegrond op straatnaam. Nieuwsgierig naar nog meer kunst op straat in Den Haag? Kijk op: [BKDH.nl](https://www.bkdh.nl)

65 jaar Mariahoeve: Speelse wederopbouw

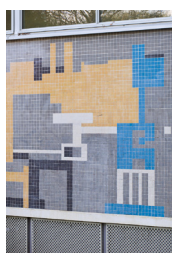
65 jaar Mariahoeve: Speelse wederopbouw

1. *Juliana van Stolbergmonument* Bon Ingen Housz en Dirk Roosenburg, 1930

Als een wonder stond Juliana van Stolberg na een verkeerd geplaatst bombardement van de Engelsen op 3 maart 1945 nog als enige overeind op het Louise de Colignyplein. In 1954 moest dit monument verhuizen vanwege een herinrichting. Aan de Koningin Marialaan is het beeld tegenwoordig behalve een eerbetoon aan de stammoeder van de Oranjes, vooral ook voor buurtbewoners een plek voor de jaarlijkse herdenking van het bombardement.

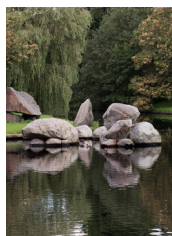
➤ Sla linksaf bij de Laan van Nieuw Oost-Indië en daarna rechtsaf de Bezuidenhoutseweg op. Fiets door tot aan het gemaal.

2. *Reliëf en mozaïek* Jan Snoeck, 1965

Hier bij de Carel Reinierskade begint de wederopbouwwijk Mariahoeve. Het gemaal zorgt ervoor dat iedereen in de polder droge voeten houdt. De Haagse kunstenaar Jan Snoeck kreeg de opdracht het gebouw van decoratie te voorzien. Aan de straatzijde plaatste hij een betonnen reliëf met een traditionele voorstelling met een vis. Aan de parkzijde bracht hij een voorstelling aan in gekleurde, vierkante keramische tegeltjes in een moderne abstractere stijl.

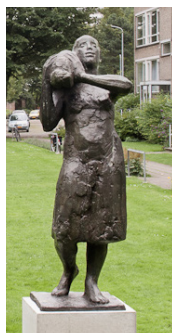
➤ Loop rechts van het gemaal over het voetpad naar de vijver in het park.

3. *Idee* Shamaï Haber, 1967

Waar komen die reusachtige keien hier in de vijver van dit kleine polderpark vandaan? De Parijse kunstenaar Shamaï Haber bracht met ruim 100 kilo aan Noors graniet "echte natuur in de valsheid van het park", zoals hij dat zelf stelde. De nieuwe wijk en het park vond hij te netjes en te recht. Haber creëerde met zijn ingrepen meer leef- en speelruimte. Nog steeds spelen kinderen op de rotsblokken.

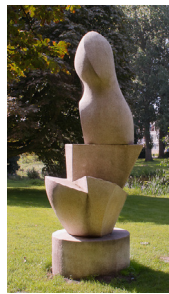
➤ Loop het park uit en sla linksaf op de Vlaskamp, bij de rotonde rechtdoor, linksaf bij de Saffierhorst en daar rechtsom naar de Parelmoerhorst. Kijk ter hoogte van nummer 258 links achter de heg.

4. *Moeder en kind* Frank Letterie, 1963

Het traditionele gezin als hoeksteen van de samenleving: dat was het uitgangspunt voor veel wederopbouw wijken. Geen wonder dat er ook in Mariahoeve regelmatig beelden staan van een moeder met kind. Meestal zijn het realistisch uitgebeelde figuren, die ook nu nog zeer herkenbaar zijn. Zoals deze moeder die haar kind op de schouder neemt. Hoewel Frank Letterie hen eenvoudig weergeeft, zijn ze door hun houding levensecht.

➤ Neem in de bocht van het Parelmoerhorst het voetpad richting Bezuidenhoutseweg.

5. *Scrutant l'horizon* Jean Arp, 1964

Dankzij extra budget en de contacten van Louis Wijsenbeek, destijds directeur van het Haags Gemeentemuseum én secretaris van de Gemeentelijke Commissie voor Kunstopdrachten, is Mariahoeve twee kunstwerken rijk van (inter)nationaal beroemde kunstenaars. Dit beeld hier is van Jean Arp. Deze Franse kunstenaar maakte geen traditionele, herkenbare sculpturen. In zijn abstracte beeld *Scrutant l'horizon* (De horizon aftastend) kun je nog net een figuur ontwaren die de horizon aftuurt hier in de nieuwe wijk aan de oostelijke stadsrand.

➤ Volg het fietspad langs de Bezuidenhoutseweg.

6. *Moderne stad*, André Volten, 1965

Door je oogharen is het niet moeilijk om je voor te stellen dat deze zwevende structuur een stad zou kunnen zijn. Volten, net als Arp een beroemde kunstenaar, was een van de eerste beeldhouwers die in plaats van brons of marmer aan de slag ging met industrieel materiaal. Hij zaagde ijzeren balken zoals die in de bouw worden gebruikt in stukken en creëerde zo de *Moderne stad*.

➤ Steek de Bezuidenhoutseweg over en volg het fietspad langs Park Marlot richting de A44/Wassenaarseweg.

7. *Gevelbekroning* S. Severijn, 1882

Middenin dit bosachtige park sta je ineens oog in oog met een groot stadswapen van Den Haag geflankeerd door twee dames. Dat valt op. In 1882 vervaardigde steenhouwer S. Severijn deze kopie van de gevelbekroning op het oude stadhuis aan de Groenmarkt. Na de sloop van een deel van het oude stadhuis vond de kopie uiteindelijk een nieuw onderkomen in Park Marlot als bekroning van de statige Beukenlaan en het Canal Grande.

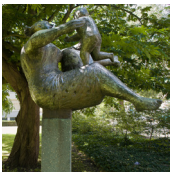
➤ Loop langs het Canal Grande en ga na Huize Marlot het park uit. Linksaf op de Hoogwerflaan en daarna rechts bij de Zuidwerflaan dwars door het chique Marlot. Aan het eind de Bezuidenhoutseweg oversteken af, linksaf en daarna fietspaadje rechts naar Isabellaland nummer 1732-1874.

8. *Zonder titel (plastiek)* Eric Boot, 1966

Het langgerekte Isabellaland vormt de grens tussen Mariahoeve en Wassenaar. Drie extra hoge torenflats markeren die grens. Drie kunstenaars hebben ieder een voor die tijd modern, abstract reliëf bij de ingang van de torenflats gemaakt. Dit reliëf is van Eric Boot. Deze beeldhouwer construeerde uit abstracte, wiskundige vormen altijd een geheel eigen wereld. Vaak combineerde hij meer dan een losse vorm tot een nieuw, spannend geheel.

➤ Neem tegenover het reliëf het fietspad tussen twee flats door richting Catharinaland.

9. Moeder en kind
Rudi Rooijackers, 1962

Op deze plek is goed te zien hoe Van der Sluijs in Mariahoeve voor elke buurt een nieuw patroon aan huizen en straten ontwierp. Hier plaatste hij lage flats schuin in het groen. Met tussen de strakke architectuur kunstwerken in realistische stijl. Zoals deze spontane en speelse *Moeder en kind* van Rudi Rooijackers. Een herkenbaar beeld dat de tijdgeest van toen weerspiegelt: het gezin als hoeksteen van de samenleving.

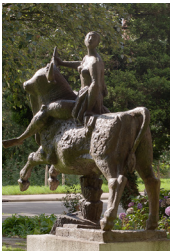
➤ Volg links het Catharinaland en rijdt via het Isabellaland naar het Margarethaland. Neem daar links het Margarethapad tussen de flats door naar het Aegonplein.

10. Waterfollie(s)
Adriaan Geuze, 2001

Dat gebeurt niet vaak. In 2000 liet verzekeraar Aegon op eigen kosten het plein voor Station Mariahoeve opnieuw inrichten. Met toestemming van de gemeente heette het voortaan Aegonplein. Adriaan Geuze van ontwerp bureau West 8 plaatste er ook een kunstwerk. Zeven stalen constructies begroeid met klimop en kamperfoelie brengen er groen en structuur.

➤ Fiets het Aegonplein af, ga rechtsaf en steek bij het volgende kruispunt schuin over.

11. Europa
Dirk Bus, 1965

Dit kleine bronzen beeld vertolkt het verhaal van prinses Europa uit de Griekse oudheid. Oppergod Zeus – Jupiter bij de Romeinen – was verliefd op haar. Om haar te kunnen benaderen, nam hij de gedaante aan van een witte stier. Toen de prinses het dier beklom, ontvoerde hij haar. Dat de omliggende straten van dit kunstwerk namen van Europese landen dragen (Finnenburg, Hongarenburg), is beslist geen toeval.

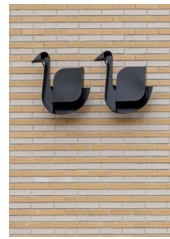
➤ Fiets via de Hongarenburg naar de Walenburg en neem daar na basisschool De Leeuwerikhoeve links het voetpad naar winkels aan de Zwedenburg

12. Moeder aarde
Nico Onkenhout, 1963 (1976)

Op de kop van dit winkelplein staat een klein en ingetogen beeld. Bij deze *Moeder aarde* van Nico Onkenhout is het moeilijk te vertellen waar de aarde ophoudt en de vrouw begint. Net als een moeder voedt ook de aarde haar kinderen. De ronde vormen weerspiegelen de beelden van internationaal beroemde tijdgenoten als de Britse beeldhouwer Henry Moore.

➤ Fiets door naar Het Kleine Loo, steek over en ga rechtsaf naar de nieuwe school aan de Ametisthorst. Rijdt naar de ingang.

13. Witte zwanen, zwarte zwanen
Henk Krijger, 1962

Het is dat de oude schooldirecteur het mee wilde nemen en ook erfgoed- en kunstminnende buurtbewoners er zich hard voor maakten: anders had dit reliëf van Henk Krijger vast geen tweede versie gekregen. Het origineel maakte Krijger in 1962. Ook al hangt er nu een replica, nog steeds steken de zwanen uit het oude kinderversje mooi af tegen de lichte gevel van de nieuwbouw (2023) van de Waalse Louise de Colignyschool.

➤ Fiets terug over Het Kleine Loo, ga linksaf bij de Vlamingburg, daarna rechts op de Denenburg tot het winkelpleintje.

14. Doorkijkkubus
Jack van Osnabrugge, 1979

Veel buurten in Mariahoeve kennen een pleintje met winkels voor dagelijkse boodschappen. Om de omgeving aantrekkelijker te maken zijn daar later ook kunstwerken geplaatst. Deze ingenieuze *Doorkijkkubus* bijvoorbeeld. Alles klopt, ook als je er omheen loopt. Maker Jack van Osnabrugge is eigenlijk goudsmid, maar heeft in de jaren zeventig enkele monumentale sculpturen voor de openbare ruimte gemaakt. Zowel in zijn sierraden als in zijn sculpturen vormen het vierkant en de cirkel het uitgangspunt.

➤ Fiets de Denenburg af, ga linksaf de Reigensbergerweg op en rijdt door tot het einde.

15. Zonder titel (Aerobic cubism)
Ferry Simonis, 1989

Als je om deze rij blauwe rechthoeken fietst, dan merk je pas hoe ingenieus deze reeks vormen in elkaar zit. Het is net alsof je telkens naar een ander beeld kijkt. Ferry Simonis is de kunstenaar. Hij groeide op in deze wijk. Van het wijkberaad kreeg hij de opdracht voor een kunstwerk. Hoewel Simonis' werk pas eind jaren tachtig is gemaakt, sluit het goed aan bij de architectuur van deze nieuwbouwwijk.